

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ МАТЕМАТИЧНИХ МАШИН І СИСТЕМ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням вченої ради
ІПММС НАН України від
28 травня 2026 р., протокол
№ 7

Введено в дію

наказом в.о. директора
ІПММС НАН України
(№ 37-аші від 29.05.2026 р.)

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В НАУКОВІЙ, ОСВІТНІЙ ТА УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ІНСТИТУТУ ПРОБЛЕМ МАТЕМАТИЧНИХ МАШИН І СИСТЕМ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

Київ 2026

I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про використання штучного інтелекту в науковій, освітній та управлінській діяльності (далі – Положення) Інституту проблем математичних машин і систем Національної академії наук України (далі – Інститут) розроблено відповідно до законів України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX, «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» від 02.12.2020 р. № 1556-р, Регламенту 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 13.06.2024 р., який встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту (Регламенту про штучний інтелект), рекомендацій щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти (розроблених Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством освіти і науки України), інших нормативно-правових актів України.

1.2. У Положенні визначаються засади політики, принципи, правила, способи та рекомендації щодо впровадження та використання систем штучного інтелекту (далі також – ШІ) в науковій, освітній та управлінській діяльності Інституту.

1.3. Положення поширюється на наукових працівників, здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) в аспірантурі та здобувачів ступеня доктора наук у докторантурі Інституту (далі здобувачі), а також на авторів наукових робіт, які подаються до опублікування у фаховому журналі Інституту.

1.4. Основні терміни й поняття, що використовуються в цьому Положенні:

– алгоритм – це набір чітко визначених правил/дій/процедур, які виконуються для вирішення певної задачі або обчислення;

– дані – це факти, цифри або інша інформація, що збираються для аналізу, розуміння і прийняття рішень;

- запит – запитання/постановка завдання до ШІ з метою отримання відповіді або виконання визначеної задачі

- штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів оброблення інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі ухвалення рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань;

- система штучного інтелекту – комп’ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, а також яка для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), що можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище;

- генеративний штучний інтелект – це клас систем із ШІ, розроблених для створення нового вмісту, як-от текст, зображення, музика або відео, за допомогою шаблонів навчання на основі наявних даних;

- галюцинування штучного інтелекту – феномен, за якого результат роботи системи генеративного ШІ містить неточну або хибну інформацію, що оманливо представлена як достовірна.

У положенні використовуються й інші терміни, визначені в законах та підзаконних нормативно-правових актах України у сфері освіти та використання технологій штучного інтелекту.

1.5. Усі учасники академічного процесу, які використовують ШІ, повинні усвідомлювати збільшення ризиків порушення академічної доброчесності (плагіату, фальсифікації та фабрикації) зокрема через можливість генерування недостовірного або вигаданого матеріалу, наведення неточних джерел,

створення контенту, який порушує моральні норми, та ін.

1.6. Забороняється застосування систем ШІ для цілей, що суперечать законодавству України та її міжнародним зобов'язанням, у тому числі в питаннях порушення прав людини, дискримінації, а також обробки службової інформації.

1.7. Спірні питання щодо коректного використання ШІ в діяльності Інституту виносяться на розгляд Комісії з питань академічної доброчесності Інституту або редакційної колегії фахового журналу Інституту (якщо спір стосується рукопису матеріалів, поданих до опублікування у фаховому журналі) та розглядаються в порядку, визначеному локальними документами Інституту.

II

ПОЛІТИКА ТА ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНСТИТУТІ

2.1. Політика добросовісного використання ШІ в Інституті має такі завдання:

- регулювання впровадження і використання ШІ для підвищення ефективності організації показників якості освіти і науки;

- формування норм безпеки, прозорості, етичності та добросовісності, а також культури відповідального користування ШІ науковцями та здобувачами Інституту;

- підтримка інновацій шляхом створення умов для досліджень та експериментів з ШІ, які сприяють розвитку наукових та виробничих процесів в Інституті;

- підтримка професійного розвитку наукових працівників через навчання й підвищення кваліфікації з питань ШІ, що сприяє ефективному використанню нових технологій;

- забезпечення відповідності діяльності Інституту міжнародним стандартам у питаннях використання ШІ.

2.2. З метою реалізації політики доброчесного використання ШІ Інститут сприяє:

- поширенню серед наукових співробітників та здобувачів принципів «AI Literacy» – базової обізнаності про можливості, ризики та межі застосування інтелектуальних систем;
- вихованню критичного мислення щодо генерованих ШІ результатів та уникненню сліпої довіри до автоматизованих рішень;
- дотриманню законодавства та локальних актів Інституту в питаннях доброчесного використання ШІ;
- проведенню інформаційних заходів щодо популяризації етичного й ефективного використання ШІ.

2.3. Основними принципами використання ШІ в Інституті є:

- академічна доброчесність – використання ШІ має відповідати цінностям, принципам і правилам академічної доброчесності (зокрема, ШІ не має замінювати особистого внеску людини і використовується лише як допоміжний інструмент; при застосуванні ШІ обов’язковим є чітке зазначення джерел і рівня залучення технологій при написанні робіт), не суперечити положенням законодавства та локальним актам Інституту з питань академічної доброчесності;
- законність – застосування ШІ не повинно суперечити вимогам законодавства у питаннях дотримання державної таємниці та конфіденційності;
- забезпечення конфіденційності й безпеки даних та особистої інформації – під час використання систем ШІ має бути забезпечено конфіденційність і захист даних та особистої інформації, передбачено належні механізми управління даними, які відповідають високим стандартам якості та цілісності даних, а також забезпечують легальний доступ до них;
- забезпечення суспільного й екологічного добробуту – використання систем ШІ, спрямоване на принесення користі всім людям, зокрема й майбутнім

поколінням. Розроблення та використання систем ІІІ має відбуватися в стійкий та екологічно безпечний спосіб, передбачати моніторинг й оцінювання довгострокового впливу на людину, суспільство і демократію;

- інноваційність та розвиток – використання ІІІ повинно сприяти розвитку дослідницької діяльності та вдосконаленню освітнього процесу;

- людський контроль і критичне мислення – ІІІ має використовуватися під наглядом користувачів із застосуванням ними критичного мислення та наданням переваги власним навичкам вирішення проблем і глибокому зануренню в матеріал; у наукових та освітніх цілях усі результати, отримані з використанням ІІІ, трактуються як допоміжні та підлягають обов’язковій перевірці та аналізу; результати використання ІІІ мають перевірятися на відсутність галюцинацій;

- неприпустимість дискримінації – при роботі з ІІІ не допускаються упереджені, дискримінаційні або несправедливі умови для будь-якої категорії учасників наукового, освітнього або управлінського процесів. Не дозволяється використання ІІІ у спосіб, що може призвести до порушення прав людини, маніпуляцій чи дискримінації;

- прозорість – чітке визначення мети та завдань використання ІІІ;

- розвиток ІІІ-грамотності – розвиток цифрових навичок і навичок ефективного й відповідального використання ІІІ науковими співробітниками, здобувачами, адміністрацією та іншими зацікавленими суб’єктами;

- справедливість – об’єктивне врахування усіх обставин використання ІІІ для провадження наукової, освітньої та управлінської діяльності;

- усвідомлення наслідків та відповідальність – користувачі ІІІ повинні мати чітке розуміння того, як працює система, яку інформацію вона використовує та яким чином приймає рішення. Остаточні рішення при використанні ІІІ приймає користувач. За будь-яке використання ІІІ та наслідки такого використання несе відповідальність особа, яка його застосовує. Помилки та інші неточності роботи ІІІ не звільняють користувача від відповідальності за порушення академічної доброчесності, некоректне застосування технологій або витік інформації під час

формування запитів до системи ІІІ.

2.4. Недоброчесне використання результатів, згенерованих ІІІ, є порушенням академічної доброчесності та підставою для застосування заходів реагування на порушення академічної доброчесності (у т.ч. притягнення до академічної відповідальності) в порядку, передбаченому законодавством та локальними актами Інституту.

ІІІ

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАУКОВІЙ, ОСВІТНІЙ ТА УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ

3.1. Використання штучного інтелекту в науковій діяльності Інституту

3.1.1. Системи ІІІ в науковій діяльності можуть використовуватися як допоміжний інструмент при вирішенні технічних та інших завдань, що не мають творчого характеру, з метою вивільнення часу для складніших і творчих аспектів наукової роботи.

3.1.2. Способами використання систем ІІІ в науковій діяльності є такі:

- виявлення найбільш актуальних тем і перспективних напрямів наукових досліджень;
- моніторинг та аналіз літератури, підбір джерел, переклад текстів іншими мовами;
- автоматизований пошук і фільтрація релевантних джерел для визначення стану вивчення обраної наукової проблематики;
- пошук можливостей підвищити достовірність та/або ефективність досліджень шляхом підключення міждисциплінарної/міжгалузевої складової;
- робота з великим обсягом даних (збір, упорядкування, обробка, аналіз), виявлення закономірностей та формування математичних моделей або прогнозів;
- проведення моделювання окремих процесів, що дозволяє візуалізувати результати теоретичного дослідження, експериментальне підтвердження якого

було б неможливим або занадто складним (тривалим, дорогим тощо в реальних умовах);

- визначення критичних недоліків моделей, шляхів їх вдосконалення, визначення впливу різних систем/факторів на досліджувану модель;

- оптимізація експериментальних умов проведення дослідження на основі аналізу наявних даних та результатів аналогічних або максимально схожих систем;

- аналіз (експертиза / критика) новизни / схожості / відмінності / обмежень наукових результатів;

- автоматизація та полегшення окремих етапів дослідження (зокрема, пошук та попередній аналіз інформації, візуалізація та систематизація знайдених даних, упорядкування й оформлення бібліографії відповідно до визначених вимог);

- підготовка наукових звітів та презентація результатів досліджень, зокрема, створення графічного матеріалу (наприклад, схем, діаграм, візуальних елементів);

- перевірка правопису, стилістики та логічного викладу тексту;

- допомога у підготовці заявок на грантові чи інші цільові наукові дослідження;

- координація роботи в творчих колективах;

- перевірка наукових робіт на плагіат;

- інші способи використання ШІ, які відповідають специфіці досліджень і не порушують академічну доброчесність та засади наукової етики.

3.1.3. Під час використання систем ШІ для наукових цілей потрібно прагнути до максимізації користі з одночасним запобіганням ризикам та загрозам, які може викликати таке використання, або ж зведення загроз та ризиків до мінімуму.

3.1.4. При проведенні наукових досліджень, зокрема й підготовці наукових робіт, результати, отримані з використанням ШІ, можуть застосовуватися в

межах, визначених чинним законодавством і не суперечити міжнародним зобов'язанням України.

3.1.5. При проведенні наукових досліджень, зокрема й підготовці наукових робіт, не допускається подавати результати, отримані за допомогою ШІ, як власні, а також вказувати на систему ШІ як автора або співавтора наукової праці. У разі використання в науковій праці об'єкта, згенерованого ШІ, автор повинен повідомити про це в такій праці або в супровідних матеріалах до неї із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис відповідно до вимог до маркування контенту, згенерованого штучним інтелектом, зазначених в п.п. 3.4 цього розділу.

3.1.6. Не допускається використання даних, отриманих або змінених ШІ з метою введення в оману наукової спільноти у т.ч. щодо авторства, джерел чи фактів, зокрема:

- поширення створених за допомогою ШІ сфальсифікованих або сфабрикованих даних;
- використання ШІ для імітації результатів наукової роботи, у т.ч. для продукування матеріалів, що імітують авторське дослідження з метою формального досягнення кількісних показників;
- використання контенту, сформованого через маніпулятивні запити до ШІ, що виглядає коректним, але вводить в оману (у т.ч. що містить бажані для користувача відповіді, які не мають під собою фактичного підґрунтя).

3.2. Використання штучного інтелекту в освітній діяльності Інституту

3.2.1. В освітній діяльності Інституту (у педагогічній та навчальній роботі) ШІ може бути використано при:

- створенні нових, а також аналізі та підвищенні ефективності чинних методик викладання;
- оновленні програм та матеріалів навчальних дисциплін за результатом аналізу тенденцій та досягнень у відповідній галузі;
- покращенні навчально-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу шляхом автоматизованого створення нового або перекладу

та редагування наявного освітнього та наукового контенту;

- вдосконаленні навчальних планів та структурно-логічних схем вивчення дисциплін;
- розробці персоналізованих стратегій навчання, зокрема створенні адаптованих завдань, підготовці диференційованих матеріалів;
- створенні візуалізацій для спрощення сприйняття та пояснення складних тем;
- використанні адаптивних навчальних платформ і рекомендаційних систем для створення/корегування індивідуальних освітніх траєкторій;
- підтримці самостійної роботи здобувачів Інституту шляхом добору відповідних матеріалів, додаткових пояснень, формування індивідуального підбору нетипових завдань і тестів підвищеної складності тощо;
- формуванні навичок критичного мислення, аналізу та обґрунтування достовірності при роботі з масивами інформації;
- розробці завдань для засвоєння навчального матеріалу, генеруванні ідей для творчих завдань;
- моделюванні ситуацій та генеруванні практичних ситуацій;
- вивченні іноземних мов та роботі з іншомовними текстами;
- прогнозуванні ризиків зниження ефективності навчання здобувачів та створення перспективних шляхів запобігання цьому;
- виявленні можливих ознак академічної недоброчесності;
- виконанні здобувачами завдань у межах освітніх компонентів, пов'язаних із пошуком та обробкою інформації, створенням та аналізом текстового та візуального контентів, виконанні інших завдань, які визначив викладач з огляду на мету та завдання освітніх компонентів;
- формуванні цифрової грамотності та культури відповідального використання ШІ академічною спільнотою.

3.2.2. Під час викладання освітньої компоненти викладачі повинні окреслити способи використання систем ШІ здобувачами освіти (у т. ч. шляхом включення застережень щодо дозволу (повного або часткового) або заборони на

використання ІІІ до силабусів та робочих програм навчальних дисциплін). Дозвіл на використання систем ІІІ має передбачати чітке визначення, у яких ситуаціях та для розв'язання яких завдань здобувачі освіти можуть використовувати системи ІІІ. Викладачі установлюють межі на використання ІІІ для виконання робіт, які оцінюють, при формулюванні завдань та/або в робочій програмі дисципліни.

3.2.3. Здобувач, який використовує системи ІІІ під час підготовки робіт чи виконання завдань, зобов'язаний вказати форму й обсяг використання цих систем, позначити фрагменти тексту та об'єкти роботи (таблиці, діаграми, ілюстрації, зображення тощо), згенеровані ІІІ відповідно до вимог до маркування контенту, згенерованого ІІІ, зазначених в п.п. 3.4 цього розділу.

3.2.4. Здобувачам Інституту забороняється:

- подавати роботи, згенеровані ІІІ, як оригінальні;
- подавати роботи (фрагменти робіт), згенеровані ІІІ, без відповідного маркування;
- поширювати створені за допомогою ІІІ сфальсифіковані або сфабриковані дані;
- використовувати ІІІ для імітації результатів навчання, у т.ч. для продукування матеріалів, що імітують роботу, яка підлягає оцінюванню;
- використовувати контент, сформований через маніпулятивні запити до ІІІ, що виглядає коректним, але вводить в оману (у т.ч. що містить бажані відповіді, які не мають під собою фактичного підґрунтя);
- використовувати ІІІ з метою обходу вимог до індивідуальності або самостійності роботи (несанкціонована співпраця, списування, змова або автоматизована підготовка відповідей без відображення власного розуміння);
- використовувати ІІІ з метою введення в оману викладачів в інші способи;
- порушувати законодавство про захист персональних даних;
- використовувати системи ІІІ для обробки конфіденційної інформації;
- забороняється вводити в запити персональні дані учасників освітнього

процесу, конфіденційну інформацію або неопубліковані результати досліджень, що становлять інтелектуальну власність Інституту.

3.2.5. У разі виявлення згенерованої ШІ роботи або окремих фрагментів та відсутності маркування (неналежного маркування) викладач залежно від характеру порушення приймає рішення щодо повернення роботи на доопрацювання або відхилення роботи.

3.3. Застосування штучного інтелекту в управлінській діяльності Інституту

3.3.1. В управлінській діяльності Інституту ШІ може застосовуватися при:

- автоматизації аналізу даних для ухвалення рішень та оптимізації управління кадрами, процесами і проєктами;
- стратегічному плануванні шляхом аналізу тенденцій в науці, освіті та інших сферах суспільного життя;
- розробці документів та підготовці звітної документації, що передбачає можливість автоматизації оброблення інформації;
- виконанні інших завдань для оптимізації управлінських процесів.

3.3.2. Результати використання ШІ в управлінській діяльності мають ретельно перевірятися з метою недопущення використання результатів галюцинування ШІ та викривлення даних, які можуть впливати на ухвалення управлінських рішень і планування діяльності в Інституті.

3.4. Маркування контенту, згенерованого штучним інтелектом

3.4.1. Маркування контенту, для генерування чи оброблення якого використано ШІ, має на меті запобігти дезінформації, маніпуляції та порушенню академічної доброчесності, а також чітко визначити обсяг роботи, який виконано самостійно, а який – за допомогою ШІ.

3.4.2. Під час виконання наукових та навчальних робіт обов'язково зазначається вказівка на використання ШІ шляхом:

- демонстрації запиту, на який ШІ згенерував відповідь;
- визначення того, які частини завдання підготовлені із застосуванням ШІ з

деталізацією, які з цих частин науковий працівник / здобувач / автор наукової праці використав так, «як є», а які модифікував;

– подання напочатку чи наприкінці роботи докладного опису ролі системи ШІ у підготовці наукового матеріалу (статті, тез, наукового звіту, презентації наукових результатів тощо) чи виконанні навчального завдання;

3.4.3. У разі маркування контенту (текст, графіки, діаграми, зображення тощо), згенерованого ШІ, потрібно у форматі виноска чи примітка зазначити: виробника/постачальника, назву системи ШІ, її версію, дату генерування контенту (наприклад, OpenAI, ChatGPT-5, дата: 01.09.2025).

3.4.4. Якщо інструменти ШІ використано, наприклад, для формулювання дослідницьких питань, плану наукової роботи, узагальнення висновків та аналізу даних тощо, то спосіб використання цих інструментів описується у вступі до роботи.

3.4.5. Якщо ШІ використано для реалізації наукового дослідження, зокрема й підготовки наукової публікації, то наприкінці роботи розміщується перелік використаних інструментів ШІ як окрема частина бібліографії під назвою «Інструменти штучного інтелекту». В описі інструментів ШІ зазначаються: виробник/постачальник, назва системи ШІ, її версія, дата використання інструменту ШІ (наприклад, OpenAI, ChatGPT-5.1, дата: 01.09.2025).

3.4.6. Відсутність маркування роботи чи її частини, яка виконана за допомогою системи ШІ, а також неподання інформації в бібліографії наукової чи навчальної роботи про використання ШІ є проявом академічної недобросовісності та має наслідком санкції відповідно до законодавства України.